

BIOBIBLIOGRAFIA WŁADYSŁAWA KLAMERUSA

Władysław Klamerus (ur. 13.01.1956 w Zakopanem – zm. 14.07.1992 w Warszawie), rzeźbiarz, scenograf, performer, pedagog, jeden z najbardziej interesujących, niezależnych twórców lat osiemdziesiątych i początku dziewięćdziesiątych. Będąc szczególnie oryginalnym świadomym i znakomicie wykształconym twórcą, zajął swoje miejsce w historii sztuki polskiej.

Ukończył Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem oraz studia w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, na wydziale rzeźby u prof. Jerzego Jarnuszkiewicza oraz w Pracowniach: Tkaniny Eksperymentalnej u prof. Wojciecha Sadleya i Struktur Wizualnych u prof. Oskara Hansena. Po uzyskaniu dyplomu w 1983 roku tworzy jeszcze tylko przez 9 lat, do śmierci w wieku lat 36.

Zakopane i Tatry kształtują najważniejsze pasje jego życia, a były nimi: rzeźba, tkanina i wspinaczka wysokogórska.

W okresie wczesnej edukacji jego wychowawcą i mistrzem staje się doktor nauk medycznych, taternik i alpinista Jerzy Hajdukiewicz. Z nim przechodzi wiele dróg w Tatrach (m. in. opisane przez Hajdukiewicza w prasie wspinaczki na Filar Świnicy i Grań Kościelców). W 1976 zostaje członkiem Klubu Wysokogórskiego. Później, kiedy, posiada już nowy aparat ortopedyczny, specjalnie do takich celów zaprojektowany z udziałem szwedzkich lekarzy (niedowład nogi to pozostałość choroby Heinego-Medina), wspina się kilkakrotnie we Francji w Chamonix i Masywie Vercors.

W Zakopanem działa słynna szkoła tkactwa założona z inicjatywy Heleny Modrzejewskiej. U przyjaciół związanych z tą szkołą Klamerus zamawia pierwsze rękodzielnicze elementy swojego wystylizowanego ubioru – ponczo, swetry, płaszczy. Rozpoznawalny strój Klamerusa stanie się charakterystyczną i malowniczą cechą jego postaci na tle hipisowskich tęsknot lat siedemdziesiątych i szarych lat osiemdziesiątych. Fascynacja tkaniną skłania go do rozwijania własnego warsztatu, eksperymentowania z nietypowymi materiałami. Inspirującym twórcywały się dla niego m. in. trawy, świeże rośliny. Przygotowuje edukacyjną wyprawę do Ameryki Płd., skarbnicy starych technik, gdzie od stuleci mężczyźni używają warsztatów pionowych, tak samo jak Klamerus (w odróżnieniu do poziomych używanych przez kobiety). Nawiązuje współpracę z Akademią Sztuk Pięknych w stolicy Chile Santiago (nagła choroba uniemożliwi mu wyjazd).

Rzeźbą jest dla Klamerusa każde trójwymiarowe kształtowanie formy, od klasycznej pracy w drewnie, kamieniu, glinie, wosku, brązie, po asamblaż z jednej strony i realizacje pomnikowe z drugiej. Niezbędnym elementem tworzenia był dla niego rysunek (również jako forma zapisu dziennikowego) a akcje artystyczne i scenografie miały go przybliżyć do planowanych realizacji w technice filmowej.

Jeszcze w trakcie studiów rozpoczyna współpracę w roli scenografa z, najpierw studenckim, potem autorskim, Teatrem Kana założonym przez Zygmunta Duczyńskiego, który za parę lat zdobywa First Fringe i Critics Award na Światowym Festiwalu Sztuki w Edynburgu. Na początku lat 90. współpracuje z wizualnym Teatrem Małe „i” Tadeusza Wierzbickiego.

Zaraz po studiach podejmuje pracę nauczyciela plastyki w Szkolnym Ośrodku Socjoterapii – eksperymentalnym liceum dla młodzieży nieprzystosowanej. Kiedy praca ta zbyt ogranicza jego mobilność i swobodę, rezygnuje z niej na rzecz prywatnych lekcji dość regularnie udzielanych we własnej pracowni. Kilko jego uczniów to przyszli absolwenci uczelni artystycznych.

W tym czasie nie uczestniczy w oficjalnym, sponsorowanym przez państwo życiu artystycznym w Polsce (pewien wyjątek to wystawy uczelniane: 110 lat szkoły im. Kenara, „W kręgu formy otwartej” – uczniowie prof. O. Hansena w Muzeum ASP). Bierze udział w wystawach zbiorowych, m. in. cyklu „Obecność” w Kościele Miłosierdzia Bożego przy Żytniej oraz w Muzeum Archidiecezji „Motyw pasyjny w sztuce młodych” i „Tkanina wobec sacrum”. Swoje indywidualne wystawy organizuje regularnie w Instytucie Francuskim. Kiedy tylko staje się to możliwe – szansę dało rozpoczęcie prac nad projektem pomnika poświęconego pamięci Żydów wywożonych do obozów zagłady z warszawskiego getta i otrzymanie stypendium Ministra Kultury i Sztuki – wyjeżdża do Paryża. Tam w 1986 roku uzyskuje certyfikat na wykonywanie zawodu artysty we Francji i tam regularnie odbywają się wystawy jego rzeźb, tkanin i kompozycji. W 1987 roku, dzięki poznaniu Józefa Czapskiego i poparciu, jakiego udzielił on młodemu artyście, otrzymuje Fondation pour une Entre-aide Intellectuelle Européenne, pour les Artistes de l'Europe d'Est. Oprócz 5 wystaw paryskich uczestniczy w plenerach i wystawach na południu Francji. Podróżuje w celach artystycznych do Szwecji i Niemiec. W 1988 roku odmawia przyjęcia nagrody państwowej za współuczestnictwo w projekcie i realizacji Traktu Pamięci i pomnika na Umschlagplatz.

Wielokrotnie rozważa wybór nowego miejsca do życia i tworzenia. W swej zbyt małej pracowni w Warszawie zgromadził dorobek kilku lat: powstały świeżo tryptyk rodzinny – portrety Strzemińskiego, Kobro i ich zaprzyjaźnionej z nim córki Niki, pośród innych rzeźb w brązie, rysunków, akwarel, gobelinów, asamblaży.

W 1990 powstaje film dokumentalny o artyście w reżyserii Hanny Kramarczuk (dla TVP).

Żył z własnej twórczości i kompetencji zawodowych niezależnie od trudnych zewnętrznych okoliczności, kryzysów i transformacji. W swej sztuce pozostawał wrażliwy na stygmatyzowanie i wykluczanie, na inność. Za swoim starszym bratem, etnografem, plastykiem i poetą oraz zaprzyjaźnionym Jerzym Ficowskim, był uwrażliwiony nie tylko na los Żydów, ale i Romów, którym zadedykował cykl małych form w brązie. Była to zapewne jedna z pierwszych w sztuce polskiej artystyczna reakcja na zagładę Romów.

W 1992 roku, kiedy zmarł po krótkiej i ciężkiej chorobie, kompozytor Tadeusz Wielecki, partner w muzyczno-wizualnych przedsięwzięciach artystycznych Władysława Klamerusa, zadedykował mu swój nowy utwór „Przędzie się nić (III)”.

I choć nie identyfikował się z góralszczyzną ani nie planował szybkiego powrotu do miejsca swego urodzenia, to Tatry pozostały dla niego osobistym symbolem wolności i tam zostały rozsypane jego prochy.

REALIZACJE

SCENOGRAFIE dla teatru KANA:

Pomnik cenzora akcja uliczna, Cieszyn, **1981**

Dzień Żywych do tekstów Ewy Lipskiej, **1981**

Księga o życiu, śmierci i twórczości Osipa Mandelstama, **1982**

Droga, **1984**

Czarne światła spektakl oparty na twórczości Jeana Geneta (z R. Grzybem), **1985**

POMNIKI

Umschlagplatz, Warszawa, 1988 (z H. Szmalenberg)

Pomnik nagrobny Alfonsa Karnego, Powązki, Warszawa, 1990

Rekonstrukcja pomnika nagrobnego Lejba Najdusa, Cmentarz żydowski przy ul. Okopowej w Warszawie, 1990 (z H. Szmalenberg)

Masowe groby na Cmentarzu żydowskim przy ul. Okopowej w Warszawie, 1991 (z H. Szmalenberg)

WYSTAWY

Ważniejsze wystawy indywidualne:

1978 - Warszawa, Repassage

1985/86/87 - Warszawa, Instytut Francuski

1986 - Paryż, Galerie Pro Cre Art

1986/87 - Paryż, Galerie Art et Communication

1987- Paryż, Galerie Caves de la Bastille

- Paryż, Foyer Jean Paul II

1989 - Zakopane, Galeria A. Rząsy

- Sztokholm, Galeria Rócade

1989/90 - Zakopane, BWA

1990 – Rzeszów, Tarnów, BWA

- Francja - Luc-en-Diois, Drôme

1991 - Warszawa - Żydowski Instytut Historyczny

- Gdańsk, Ratusz Staromiejski

1992 - Warszawa, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski

1993 - Warszawa, Galeria Krytyków Pokaz - Warszawa, Galeria Zapiecek.

1995 - Ostrołęka, galeria "Ostrołęka"

- Ciechanów, Galeria "C"-BWA

1999 - Nowy Targ, Galeria "Jatki"

- Nowy Sącz, Galeria Mała

2002 – Zakopane, - Galeria Sztuki Współczesnej Dom-muzeum

2003 - Francja - Die, (Drôme)

2007 - Warszawa, Tarabuk

2008 - Zakopane, Miejska Galeria Sztuki im. Wł. Zamoyskiego

- Kraków, Galeria Dominika Rostworowskiego

2009 - Kielce, Galeria Współczesnej Sztuki Sakralnej Dom Praczek

2012 - Warszawa, Muzeum Rzeźby im. Xawerego Dunikowskiego w Królikarni
(Oddz.. MN)

2013 - Warszawa, Galeria Studio

2015 – Zakopane, Muzeum Tatrzańskie, Galeria im. W. Hasióra

Ważniejsze wystawy zbiorowe:

1984 - Warszawa, Kościół przy ul. Żytniej

1985 - Monachium, *Jugend Gestaltet*

1985/86 - Warszawa, Muzeum ASP, *W kręgu prof. J.Jarnuszkiewicza*

1986 - Erfurt, *Quariennale des Kunsthandwerks*

- Paryż, *Salon d'Automme*

1986/88/89 - Warszawa, Muzeum Archidiecezji

1987 - Filadelfia, Galeria Tripoli

1989 - Hamburg, Atelier Mensch

- Sztokholm, Instytut Polski

1991 - Kraków, Opole, Łódź - BWA

1992 - Zakopane, BWA

1993 - Lyon, Galerie de l 'Atelier de la Rize

- Grenoble, Centre des Arts - Ville de Meylan

1994 - Bergkamen, *Splo*

- Szczecin, Zamek Książąt Pomorskich

1995 - Olsztyn, Galeria Sztuki Współczesnej BWA

- Szydłowiec, Muzeum - Zamek

- Orońsko, Centrum Rzeźby Polskiej

2001/2002 - Nowy Targ, Krynica, X-lecie Galerii Jatki

2002 - Szczecin, „*Obrazy śmierci*” Muzeum Narodowe

2006 - 2007 - Szczecin, Poznań, Kraków, Zakopane, *Wiatr halny- Tatry w malarstwie*

2011-2012 - Zakopane, *ZAKOPIAŃCZYCY. W poszukiwaniu tożsamości* Galeria Sztuki im. W. i J. Kulczyckich, filia Muzeum Tatrzańskiego

2013 - Warszawa, *Sztuka polska wobec Holokaustu*, Żydowski Instytut Historyczny

Wybrana BIBLIOGRAFIA

I. Huml, *Elementy żydowskie w tkaninie polskiej*, „Projekt”, nr 2'91/197,1991

D. Jachimowicz, *Z siłą wybuchu*, DROGA, III Gdańskie Spotkania Młodych Kompozytorów, 1991,

W. Wierzchowska, *Władek Klamerus*, JUDAİKA, 1993, Pokaz

D. Jachimowicz, *Macewa*, „Art&Business” 1993/5-6

SKS, *Artysta dwojakiej legendy*, „Art&Business” 1993/9-10

Encyklopedia Popularna PWN, 10 t., 1997

W. Skrodzki, *Być całością*, „Format” 1998/28-29

Głosy czasu, w: *Teatr Kana - 25 lat*, Ośrodek Teatralny Kana, 2006

...DO KOŃCA Władysław Klamerus, Miejska Galeria Sztuki w Zakopanem, 2008

K. Szpilka, *Władek Klamerus*, w: *Zakopiańczycy*, Muzeum Tatrzańskie, 2011